

МОДЕЛЮВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ФОТОЕЛЕКТРИЧНОЇ СТАНЦІЇ ДЛЯ ЗАРЯДЖАННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ

В.Р. Кузьминський, студент, О.Ю. Гаєвський, д.ф.-м.н., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра відновлюваних джерел енергії

Вступ. Енергія сонця може виступати як основне джерело електричної енергії для фотоелектричних станцій, так і бути додатковим джерелом підключеним до мережі з можливістю передачі електроенергії в мережу. Застосування фотоенергетики для заряджання електромобілів (ЕМ) почало набирати популярності в останні роки і зарядні станції можна зустріти в багатьох країнах, а саме в США, Канаді, Іспанії та інших. Інфраструктура фотоелектричних зарядних станцій (ФЕЗС) в Україні лише розвивається і напряму залежить від поширення використання електромобілів. Щоб зменшити цю залежність на етапі початку розповсюдження ЕМ, доцільно використовувати енергію від фотогенерації на ФЕЗС для передачі в електромережу. Як показує аналіз навантаження на зарядні станції з боку ЕМ [1] потреба у заряджанні мінімальна у денні години (від 11 до 15 год.), коли фотогенерація максимальна. В такі години енергія від фотоелектричних модулів (ФМ) використовується для заряджання буферних акумуляторних батарей (АБ) або подається в мережу, тобто слугує додатковим джерелом доходів для ФЕЗС. Тому перспективним напрямом є створення мережевих фотоелектричних станцій, які призначені для заряджання ЕМ і для видачі надлишкової потужності в енергосистему.

Мета роботи. Визначення та моделювання режимів роботи мережевої фотоелектричної зарядної станції та особливостей роботи її основних компонентів: масиву фотоелектричних модулів, DC-DC конверторів, інвертору і буферної акумуляторної батареї.

Матеріали досліджень і результати розробки. Типова ФЕЗС, показана на рисунку 1, має в якості основних компонентів масив ФМ, буферні АБ, DC-DC конвертор з функцією MPPT (Maximum Power Point Tracking – режим відстежування точки максимальної потужності), двоспрямований зарядний пристрій постійного струму (Bi-directional DC Charger) і двоспрямований інвертор, підключений до мережі. Конвертор постійного струму MPPT реалізований, як правило, за схемою підвищуюче-понижуючого перетворювача, який забезпечує отримання максимальної потужності від масиву ФМ. Енергія від DC-DC конвертору передається на шину постійного струму. К шині підключений двоспрямований зарядний пристрій для контролю напруги та струму на АБ електромобіля. Він також має можливість зворотного потоку потужності – від АБ в DC шину.

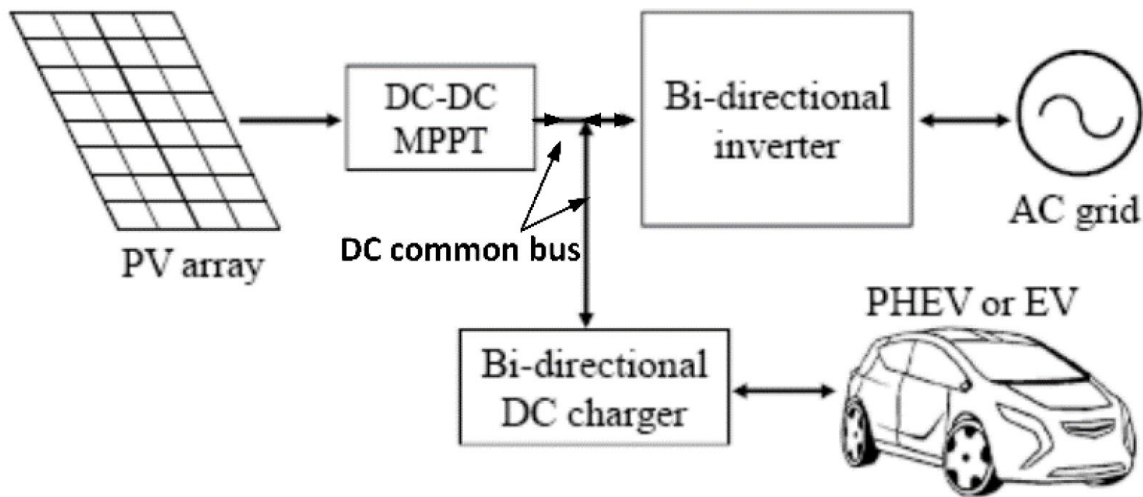

Рисунок 1 – Спрощена схема фотоелектричної зарядної станції з підключенням до електричної мережі [2]

Електрична енергія генерується в ФМ і, якщо в даний момент часу на станції перебуває ЕМ, то ця енергія спрямовується на його зарядку. Коли транспортний засіб буде заряджений, енергія буде спрямована в буферну батарею, яка забезпечує заряд ЕМ та компенсує різкі зміни потужності фотогенерації. У випадку, коли ЕМ і буфер будуть заряджені, енергія перенаправляється до мережі для продажу за зеленим тарифом. Потужність зарядної станції визначається добовою енергією, яку можна видати в акумулятори ЕМ, і сумарної потужністю фотомодулів. Розрахунок ФЕЗС виконується з умови мінімізації використання мережевої енергії. Однією з особливостей цієї станції є можливість для користувача обирати час заряджання ЕМ в залежності від обраного режиму заряджання ЕМ і тарифу по якому буде заряджатись користувач. Розглянемо роботу основних компонентів ФЕЗС з інсталяційною потужністю масиву фотомодулів 100 кВт, яка розташована в околиці Києва.

Фотоелектричні модулі. Вважаємо, що ряди ФМ мають орієнтацію на південь і кут нахилу $\beta = 30^\circ$. Погодинні значення інтенсивності сонячної радіації ($\text{кВт}/\text{м}^2$), усередненні для декілька років, наведені на рисунку 2 для кожного місяця.

Буферна акумуляторна батарея. Буферна АБ призначена для зберігання надлишку згенерованої енергії та видачі енергії електромобілям, коли фотогенерація недостатня. Завдяки наявності цього компоненту зарядної станції є можливість обирати час зарядки автомобіля, що дозволяє, з одного боку, змінювати швидкість заряджання і обирати прийнятний для клієнта тариф, а, з іншого боку, віддавати перевагу в заряджанні електромобілів в ті години, коли тариф вище. Стан заряду буферної АБ описується відносною ємністю

$$S_{bat}(t) = \frac{C_{bat}(t)}{C_{bat,n}} \equiv \frac{SOC_{bat}(t)}{100}, \quad (1)$$

де $C_{bat}(t)$ – ємність буферу в момент t , $C_{bat}n$ – загальна ємність буферу, $SOC(t)$ (State Of Charge) – стан заряду у відсотках. Номінальна ємність буферної АБ 1000 А·год.

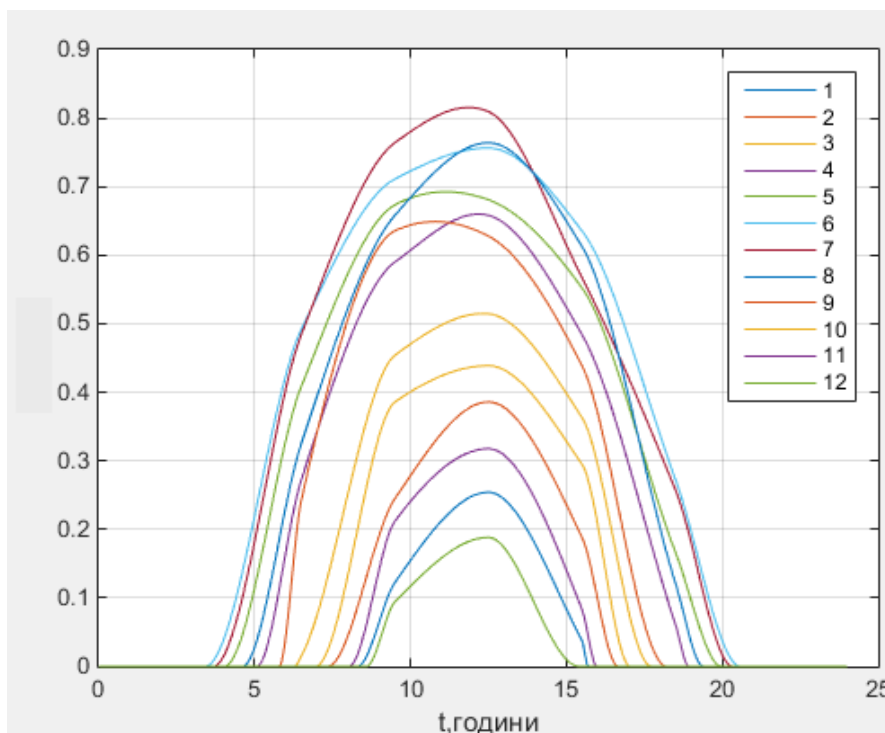

Рисунок 2 – Усереднена інтенсивність сонячної радіації (вісь ординат, кВт/м²) по годинах світлового дня (вісь абсцис) в різні місяці року (від 1 до 12-го) для міста Київ

Зміна поточного стану заряду на проміжку часу від t_1 до t_2 визначається через струм I_{bat} в батарею (із батареї) як:

$$\Delta S_{bat}(t_1, t_2) \equiv S_{bat}(t_2) - S_{bat}(t_1) = \begin{cases} \frac{\eta_{bat, ch}}{C_{bat, n}} \int_{t_1}^{t_2} I_{bat}(t) dt, \text{ заряд} \\ - \frac{1}{\eta_{bat, dis} C_{bat, n}} \int_{t_1}^{t_2} I_{bat}(t) dt, \text{ розряд} \end{cases} \quad (2)$$

де $\eta_{bat, ch}$, $\eta_{bat, dis}$ – ККД процесів зарядки і розрядки батареї.

DC шина. Основною функцією шини є транспортування енергії від ФМ або з мережі до буферної батареї або акумулятора ЕМ. Потужність P_{gen} яка йде від ФМ через DC-DC перетворювач в DC шину, дорівнює:

$$P_{gen}(t) = \eta_{conv} P_{PV}(t) \quad (3)$$

де $P_{PV}(t)$ – поточна потужність масиву модулів, η_{conv} – ККД підвищуюче-понижуючого конвертор. Сумарна потужність, яка поступає з загальної шини в двоспрямовані DC-DC перетворювачі, до яких підключені зарядні термінали в певний час t , дорівнює :

$$P_{DC-DC, EV}(t) = \eta_{bi} \sum_{i \in t} P_{EV, i}(t), \quad (4)$$

а потужність обміну шини з системою зберігання енергії (Energy Storage System, ESS), тобто буферним АБ, дорівнює:

$$P_{ESS}(t) = \eta_{bi} P_{bat}(t), \quad (5)$$

де η_{bt} – ККД DC-DC перетворювача.

Двоспрямовані DC-DC перетворювач і AC-DC перетворювач (інвертор-випрямляч). DC-DC перетворювач працює в двох режимах, зарядки і розрядки, в залежності від співвідношення поточної напруги на вході і заданої напруги на виході. Цей пристрій може виконувати функції як підвищуючого так і понижуючого перетворювача.

Задачею AC-DC перетворювача є перетворення енергії, яка йде з мережі на шину, та навпаки, з шини в мережу. ККД AC-DC перетворювача визначено як η_{ci} .

Акумуляторна батарея ЕМ. Стан заряду АБ електромобілів змінюється з часом в процесі заряджання і описується функцією $S_{EV,i}(t)$ (i – індекс електромобіля), яка визначається аналогічно $S_{bat}(t)$ (1). Збільшення заряду на всіх акумуляторах ЕМ, які мали початковий стан $S_{EVr,i}$, до моменту t дорівнює

$$\Delta S_{EV}(t) = \frac{\Delta C_{EV}(t)}{C_{EVn}} = \frac{1}{100 C_{EVn}} \sum_i (SOC_{EVr,i} - SOC_{EV,i}(t)) \cdot C_{EVn,i} \quad (6)$$

Вважаємо, що літій-іонні АБ електромобілів заряджаються за одним режимом “Constant Current – Constant Voltage” (CC-CV) [3] і мають однакову номінальну енергію 60 кВт·год.

Результати моделювання. Моделювання та розрахунок режимів ФЕЗС було виконано в пакеті MATLAB за отриманими в роботі рівняннями. На рисунку 3 показана типова крива поведінки напруги, зарядного струму і стану АБ електромобіля, який знаходиться на зарядці.

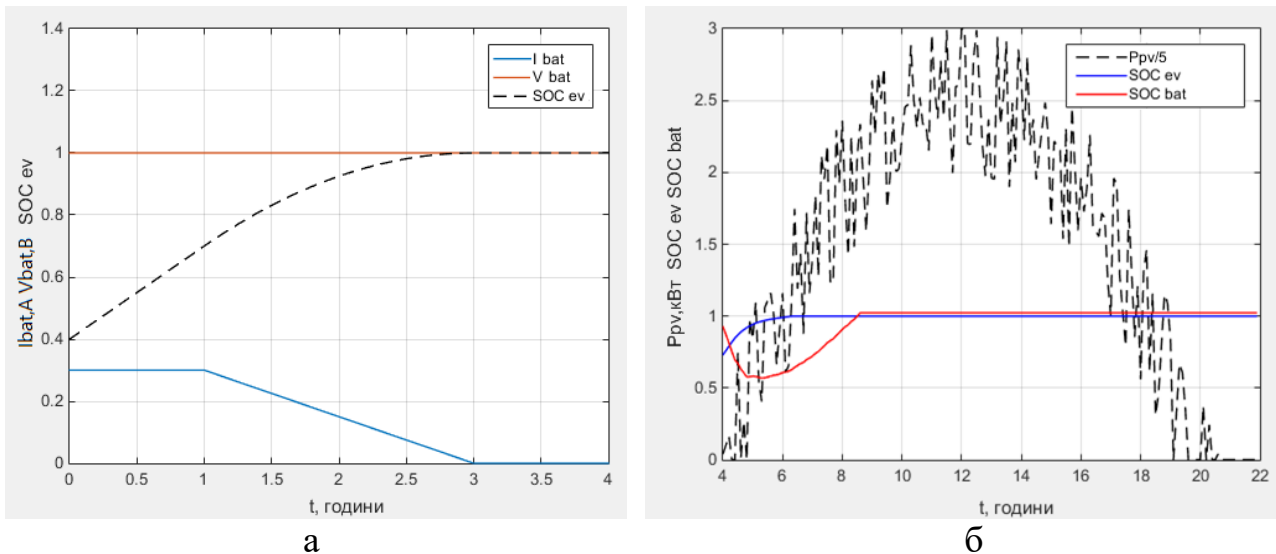
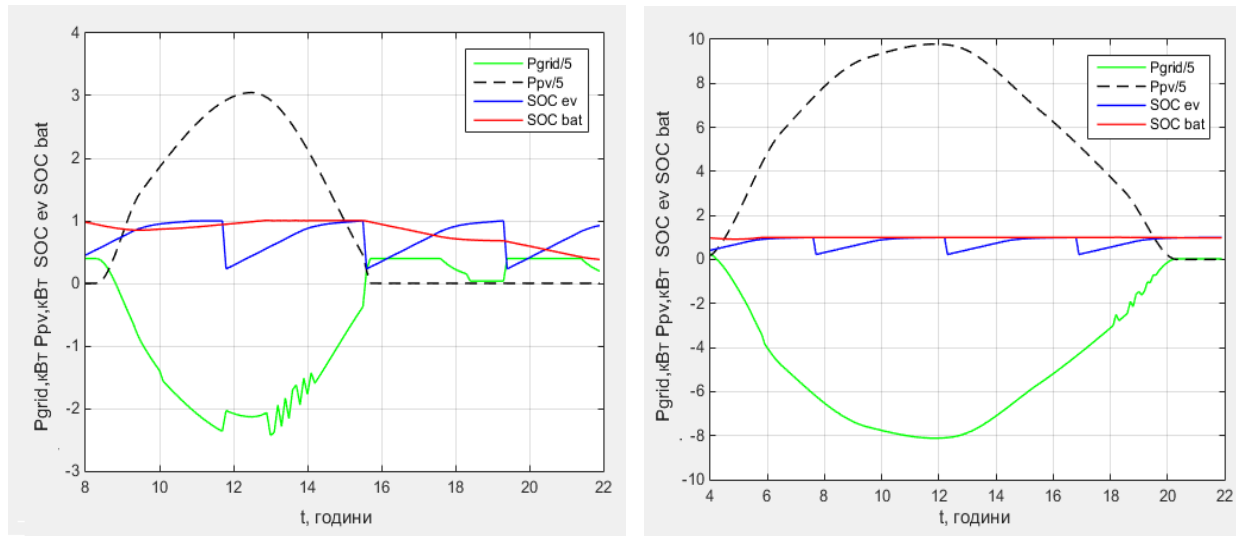

Рисунок 3 – Модельні зарядні криві та криві стану акумулятора ЕМ (а); приклад кривих станів буферного та ЕМ-акумуляторів на фоні флуктуацій сонячної радіації підчас заряджання ЕМ (б).

На рисунку 4 зображено процес поступового заряду чотирьох ЕМ в зимній та літній періоди, один за одним. Бачимо, що на початку дня енергії генерації та буферної батареї не достатньо для того щоб заряджати ЕМ з потрібною швидкістю, тому використовується енергія з мережі (потужність $P_{grid} > 0$), потім коли фотогенерація достатня для ЕМ, видається енергія в мережу ($P_{grid} < 0$). Да-

лі йде змінна черговість розряду та заряду буферної батареї. Різкий спад лінії заряду ЕМ відповідає моментам, коли приєднується до терміналу наступне авто з розрядженим АБ.

а б
Рисунок 4 – Криві поступового заряду на мережевої ФЕЗС чотирьох ЕМ взимку (а) і літом (б).

Висновки. Сформульована модель режимів роботи мережевої ФЕЗС і виконані в пакеті MATLAB розрахунки процесів заряджання різної кількості електромобілів в зимовий та літній сезони. Змодельовані два варіанти найбільш ймовірних режимів роботи станції в реальних умовах: режим максимальної ефективності (1) і максимального навантаження (2). Було показано, що для зимового періоду найбільш вигідним є режим максимальної ефективності, а для літнього періоду – режим максимального навантаження. Також було проаналізовано доходи, які отримує станція за надання електроенергії в мережу або в ЕМ.

Перелік посилань

1. V. Kumar, V. Ravi Teja, M. Singh and S. Mishra. PV Based Off-Grid Charging Station for Electric Vehicle // IFAC PapersOnLine. –2019. –vol.52, N4. –p.276–281.
2. A.R. Bhatti, Z. Salam. A rule-based energy management scheme for uninterrupted electric vehicles charging at constant price using photovoltaic-grid system // Renewable Energy. 2018. – vol.125. – p.384-400.
3. A. Tomaszewska, Z. Chu, X. Feng et all. Lithium-ion battery fast charging: A review // eTransportation. - 2019. – vol. 1, 100011. –27 p.